

Поняття перекладацької еквівалентності як центральна проблема теорії художнього перекладу

Художній переклад відіграє величезну роль в розвитку мови і збагаченні національної культури. Саме завдяки письмовим перекладам художньої літератури людство має можливість ознайомитися з культурними надбаннями інших народів, з'являється можливість взаємодії та взаємозбагачення літератур та культур. Звісно ж, що переклади прозових та поетичних творів стають невід'ємною частиною національної культури та літератури. Переклад є не тільки і не стільки передачею певної інформації знаками іншої мовної системи, а передачею і відтворенням специфічних історичних, соціально-культурних факторів, національного забарвлення першоджерела.

Справа в тому, що кожне слово мови першоджерела відтворює предмет або явище дійсності певного соціуму, при цьому історія народу, його побут, культура, традиції неминуче відбиваються на лексичному складі будь-якої мови. Звісно ж, що розходження мовних систем на семантичному, синтаксичному, стилістичному рівнях, а також розходження культур, світогляду та національної специфіки надзвичайно ускладнює процес перекладу. Отже, ми повинні визнати, що окремі пласти лексичного складу мови піддаються великому впливу культури та історії. А це створює додаткові складнощі перекладу, вимагаючи від перекладача виваженого рішення у виборі влучної мовної одиниці перекладу, яка відтворювала б не тільки понятійне значення, а й конотативне, експресивне та національно-культурне.

Ще одна особливість художнього тексту в порівнянні з іншими різновидами текстів полягає в тому, що кожний художній твір має своєрідну і неповторну організацію мовних засобів, спрямованих на те, щоб справити бажаний вплив на читача. За Федоровим А.В. при перекладі художнього тексту широко застосовується метод адекватних замінів, який полягає в тому, що для

точного передавання думки перекладач повинен відірватися від літери оригіналу, від словникових та фразових відповідників і шукати вирішення завдання виходячи з цілого: змісту, ідейного напрямку та стилю першоджерела.

[5] В перекладах художньої літератури точність часто досягається не за рахунок прямого перекладу, а за рахунок відступу від оригіналу та відповідної заміни. Кожна мова - особлива і має засоби вираження, що притаманні тільки їй одній. Для того, щоб вірно передати думку, образ або фразу, в художньому перекладі іноді доводиться їх повністю змінити. Художній переклад – це мистецтво, яке не може керуватися стандартним вирішенням проблем перекладу. При перекладі художнього твору перекладач повинен мислити образами і мати здібності для опису образу, використовуючи все різноманіття мовних засобів і прийомів, які є в арсеналі мови перекладу.

Відтворення індивідуальної своєрідності першоджерела – саме це можна без перебільшення назвати першочерговим завданням художнього перекладу. Слід звернути увагу на те, що пошуки при перекладі прямих образних відповідників оригіналу є марними та нездійсненними або ж призводять до формалістського вирішення питання, при цьому в жодному разі не можна стверджувати, що завдання перекладу є нездійсненними. Ці завдання роз'язуються, як правило, набагато складнішим шляхом, а саме на основі передачі оригіналу як цілого, оскільки при перекладі художнього тексту завданням перекладача є не тільки найбільш повна та точна передача змісту тексту першоджерела, а й збереження його стилістичних та експресивних особливостей.

Автори концепції адекватного або повноцінного перекладу А.В.Федоров та Я.І.Рецкер визначили наступні якості адекватного перекладу: по-перше, вичерпна передача значеннєвого змісту тексту, по-друге, передача змісту рівноцінними засобами, тобто такими, що виконують функцію, аналогічну мовним засобам першоджерела. [3, 7] Отже, ми приходимо до єдиного висновку, що переклад повинен повністю відтворювати ідею першотвору, стильові своєрідності оригіналу, зберігати його красу, відтворювати побут

епохи та країни, до якої належить оригінал. З метою створення адекватного перекладу перекладач змушений передати в перекладі всі наміри автора, тобто справити аналогічний ідейно-емоціональний вплив на читача, зберегти образність, колорит, ритм першотвору в перекладі. При цьому неминуче перекладачу доведеться вдатися до прагматичної адаптації вихідного тексту, враховуючи специфічні для ареали мови перекладу історичні, соціально-культурні та психологічні фактори, що найчастіше істотно впливають на сприйняття перекладу.

Міжмовна еквівалентність є одним з базових і складних питань теорії перекладу, адже саме ступінь еквівалентності двох різномовних текстів дозволяє нам судити про успішність перекладу. Велика кількість лінгвістів, як вітчизняних так і зарубіжних, вважали розкриття поняття перекладацької еквівалентності центральною проблемою теорії перекладу і тому приділяли йому значне місце в своїх працях. Серед теоретиків перекладу двадцятого століття існують різні точки зору щодо поняття еквівалентності. Антон Попович в своїй праці „проблеми художнього перекладу” під стилістичною та змістовною еквівалентністю розуміє функціональну рівноцінність елементів першотвору та перекладу. [4, 197]. Німецький теоретик перекладу А.Нойберт висуває ідею „комунікативної еквівалентності”, яка характеризує текст перекладу як такий, у якому збережена комунікативна цінність. [6, 143-145]. Незважаючи на різні підходи до розгляду цього поняття, всі дослідники погоджуються з тим, що „ідеал повної еквівалентності є химерою”. [1, 17; 2, 51]. Традиційно прийнято виділяти п’ять рівнів еквівалентності, в залежності від того, яка частина змісту передається в перекладі для забезпечення його еквівалентності. При перекладі художніх творів перекладач повинен докласти максимум зусиль для досягнення першого типу еквівалентності. Отже, перший тип еквівалентності має такі риси співвідношення з оригіналом, як відсутність відповідників лексичного складу та реальних прямих логічних зв’язків між повідомленнями в оригіналі та перекладі, неможливість зв’язати лексику та синтаксичну структуру оригіналу та перекладу відносинами лексичного

перифразу та синтаксичної трансформації, найменша адекватність змісту оригіналу та перекладу в порівнянні з іншими видами перекладу. [2, 39-43].

Виходячи з цих положень, можемо зробити висновок, що до перекладу першого типу звертаються в тому випадку, коли більш детальний переклад є неможливим або непотрібним, у випадку, коли треба передати лише мету комунікації. Дослідники, що визначають еквівалентність перекладу оригіналу, найбільш суттєвим вважають досягнення комунікативної рівнозначності різномовних текстів. Як відомо, для того, щоб повідомлення в достатньо повному обсязі було сприйнято адресатом, посереднику-перекладачу необхідно враховувати, з одного боку, особливості культури адресата інформації, з іншого – особливості вихідного тексту. Отже, перекладацькій праці повинен передувати глибокий історико-літературознавчий та стилістичний аналіз художнього тексту, що виявляє значущість кожного, навіть найменшого компоненту його структури.

Література:

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод. / Бархударов Л.С. - М., Международные отношения, 1975. - 324 с.
2. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). / Комиссаров В.Н. - М.: Высш. шк., 1990. - 253 с.
3. Латышев Л. К. Курс перевода: Эквивалентность перевода и способы ее достижения. / Латышев Л. К. - М., Международные отношения, 1986. – 247 с.
4. Попович А. Проблемы художественного перевода. / Попович А. - М., 1980. – 199 с.
5. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. / Федоров А.В. - М.: Высш. шк., 1983. – 303 с.
6. Neubert A. Text and Translation. / Neubert A. - Leipzig: Verlag Enzyklopaedie, 1985. - 168 S.